

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Kovács Kázmér Ügyvédi Iroda (ügyintéző dr. Kovács Kázmér ügyvéd) által képviselt felperesnek a dr. Szabó Szilvia jogtanácsos által képviselt Adó-és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Központi Hivatal alperes ellen adóügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt a Fővárosi Bíróságon 11.K.35.862/2006. számon indított és ugyanezen bíróság 2007. augusztus 24-én kelt 11.K.35.862/2006/4. számú jogerős ítéletével befejezett perében az alperes részéről 5. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem és a felperes részéről Kfv.I.35.464/2007/3. sorszám alatt benyújtott csatlakozó felülvizsgálati kérelem folytán, az alulírott napon megtartott nyilvános tárgyaláson meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság 11.K.862/2006/4. számú ítéletét hatályon kívül helyezi, és a felperes keresetét elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg az alperesnek 100.000 (százezer) forint első fokú és 50.000 (ötvenezer) forint felülvizsgálati perköltséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az államnak - külön felhívásra - 591.600 (ötszázkilencvenezer-hatszáz) forint kereseti és 591.600 (ötszázkilencvenegyezer-hatszáz) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen további felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (továbbiakban FVM) a 2001. februári 24.805/62/2000. számú határozatában (továbbiakban határozat) a felperes által javasolt pályázatot elfogadva - feltételekkel - a Támogatási Okiratnak megfelelően engedélyezte a ... „fa” (továbbiakban adós) részére 30.000.000 Ft összegű, 80 %-os mértékű állami készfizető kezességvállalással biztosított gazdahitel nyújtását a határozat kézhezvételét követő 30 napon belül. A határozatot az adós 2001. március 29-én vette át.

A felperes a 2001. május 25-én megkötött, majd 2001. november 13-án módosított B-GH-048/2001. számú kölcsönszerződés (továbbiakban kölcsönszerződés) alapján az adós részére a gazdahitelt több részletben folyósította. A felperes és az adós ügyvezető elnöke 2001. május 25-én az adós ügyvezetőjének tulajdonában álló 0248/3. hrsz. alatti ingatlanra jelzálogszerződést kötött, a zálogfedezet elfogadásának feltétele volt a zálogkötelezett költségére elkészítendő értékbecslés. A 0248/3. hrsz. alatti ingatlanra 2000. áprilisában, illetve 2003. március 16-án készült értékbecslés, az előbbi az ingatlan piaci értékét 15.357.000 Ft-ban, az utóbbi pedig 21.000.000 Ft-ban állapította meg. A felperes - a kielégítési joga megnyíltától számított 449 napon belül - jogosult volt az ingatlanokat bírósági végrehajtás mellőzésével is értékesíteni. A 2001. május 25-i óvadéki szerződés alapján az adós fizetési kötelezettségének fedezeteként az adós ügyvezető elnökének a felperesnél vezetett betétszámlán 8.250.000 Ft-ot folyamatosan óvadékként kellett lekötnie.

A felperes nemcsak az adósnak, hanem az adós ügyvezető elnökének, mint egyéni vállalkozónak és ugyanezen személy ügyvezetése alatt álló ... Kft-nek (továbbiakban kft.) is folyósított állami készfizető kezességvállalás melletti gazdahitelt 50-50.000.000 Ft összegben 2001. január 17-én, illetve 2001. február 1-jén. E hitelek fedezete az adós ügyvezetőjének tulajdonában álló 0248/5. hrsz. alatti ingatlan volt. A felperes az adós ügyvezető elnökével, az egyéni vállalkozó, illetve a kft. által felvett gazdahitel tekintetében - a 2003. május 25-én megkötött jelzálogszerződésben - a 0248/5. hrsz. alatti ingatlan helyett - fedezetként a 0248/3. hrsz. alatti ingatlant vonta be (továbbiakban fedezetcseré), és lemondott az adós 30.000.000 Ft-os hitelével kapcsolatos jelzálogjog ranghelyéről.

Az adós az 1. és a 2. tőketörlesztési kötelezettségének késedelmesen, a 3-nak pedig egyáltalán nem tett eleget, ezért a felperes - 2004. szeptember 13-án - a kölcsönszerződést azonnali hatállyal felmondta.

Az adós ellen 2004. december 14-i hatállyal felszámolási eljárás indult.

A Békéscsabai Városi Bíróság engedélyezte a felperesnek, hogy az adós ügyvezető elnöke ellen más ügyben folyamatban lévő végrehajtási eljárásba - a 0248/3. hrsz. alatti ingatlanon fennálló jelzálogjoga alapján - bekapcsolódjon. A 0248/3. hrsz. alatti ingatlanra a felperes javára 113.693.537 Ft és járulékai erejéig végrehajtási jog került bejegyzésre.

A felperes - 2005. augusztus 4-én - kezdeményezte az állami kezességvállalás beváltását az óvadékkal csökkentett 9.860.223 Ft összegben.

Az első fokú adóhatóság határozatában a felperes kérelmét elutasította. A felperes fellebbezése folytán eljáró alperes a 8429905197 számú határozatában az első fokú határozatot helybenhagyta.

Az alperes érdemi döntését a 30/2000. (III.10.) Korm. r-ben (továbbiakban Rendelet), 151/1996. (X.1.) Korm. rendelet (továbbiakban Korm.r.) 12. §-ában, az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (továbbiakban Art.) 117. §-ában, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (továbbiakban Hpt.) 78. § (1) és (4) bekezdéseiben, a Ptk. 272-276. §-aiban, az 57/2001. (IX.21.) FVM rendelet (továbbiakban FVM r.) 2., 3., és 5. §-aiban foglaltakra alapította. Az alperes határozatát azzal indokolta, hogy a felperes a hitelezési és a folyósítási eljárás során nem járt el kellő gondossággal, és olyan magatartást tanúsított, illetve olyan mulasztásokat követett el, amelyek miatt megszűnt a kezes helytállási kötelezettsége. A felperes ugyanis a hitelt a határozatban megjelölt 30 napos jogvesztő határidő letelte után, részvételre jogosító igazolás hiányában helyezte ki. A felperes továbbá hozzájárul ahhoz, hogy 2003. június 3-ától a 0248/3. hrsz. alatti - 21.000.000 Ft piaci értékű - ingatlan szolgáljon fedezetül összesen 130.000.000 Ft-os követelése és ennek járulékai fedezetéül. A felperes az adós nem megfelelő fizetési fegyelmének ismeretében egyoldalúan és indokolatlan módon, a kezes tudomása nélkül és a kezesnek hátrányt okozva csökkentette le a hitel fedezetét. A felperes az óvadékot ténylegesen a hitelből tartotta vissza, mintegy kikényszerítve azt, ami ellentétes a gazdahitel céljával és hozzájárult ahhoz, hogy a kölcsön az államilag preferált céltól eltérően valósuljon meg, és meggyőztette ezzel a hitelösszeg rendeltetésszerű felhasználását. Az állami készfizető kezesség a kölcsönszerződéssel egyidejűleg jön létre, ezért minden olyan utóbbi változás, ami a kezes helyzetét hátrányosan befolyásolja, a beváltási igény elutasítását eredményezi.

A felperes keresetében az adóhatósági határozatok hatályon kívül helyezését és az első fokú adóhatóság új eljárásra kötelezését kérte akként, hogy az adóhatóság az állami készfizető kezesség beváltása iránti kérelmének adjon helyt.

A felperes érvelése szerint az alperes nem bizonyította, hogy kölcsönszerződés határidőben történő megkötésére az adós hibájából nem került sor, az óvadék tekintetében kifejtett alperesi álláspont pedig téves. Nem áll rendelkezésre olyan adat, ami igazolná a követelés behajthatatlanságát, mivel a felszámolási eljárásban az igényét bejelentette. A 0248/3. hrsz. alatti ingatlanra vezetett végrehajtási eljárásban megállapított ingatlan becsérték 80.000.000 Ft, ezért a kezes helyzete nem vált terhesebbé. Az FVM r. szabályai a jogvita eldöntésére nem alkalmazhatóak, az alperes nem bizonyította kötelességsegtét, mulasztását, a követelés

behajthatatlanságát, illetve a terhére megállapított tényállás és a követelés behajthatatlansága közötti ok- okozati összefüggést sem. Az alperes határozata nem felel meg a Ptk. 273. § (2) bekezdésében, 276. § (2) bekezdésében és a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdésiben foglaltaknak.

Az első fokú bíróság a felperes keresetét részben találta alaposnak, és jogerős ítéletében az alperes határozatát - az első fokú határozatra kiterjedően - hatályon kívül helyezte, az első fokú adóhatóságot új eljárásra kötelezte.

Az első fokú bíróság jogi álláspontja a következő volt:

A jogvita eldöntésére irányadó rendelkezéseket a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdése, mögöttes szabályként a Ptk. 273. § (2) bekezdése, illetve 276. § (2) bekezdése és a Korm.r. tartalmazza, az FVM r. szabályai nem alkalmazhatók.

Az alperes nem bizonyította, hogy a kölcsönszerződés 30 napon belüli megkötésére az adós hibájából nem került sor, ezért a határidő túllépés nem róható a felperes terhére. Az óvadék összegét a felperes a gazdahitelből helyezte ki, ezért eljárása e körben és a fedezetcsere kapcsán nem felel meg a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdéseiben foglaltaknak.

A felperesi magatartás értékelésénél a jelzálog-szerződés megkötésekor ismert érték az irányadó. A felperesnek az ingatlan fedezetcserevel kapcsolatos eljárása megvalósította az állami kezességvállalás által nyújtott biztonsággal való visszaélést.

A felperesnek vétkes magatartása azonban nem elegendő a kérelem elutasításához. Az ezzel kapcsolatos alperesi érvelés csak akkor lenne helytálló, ha az eredetileg biztosítéku szolgált ingatlan helyébe nem lépett volna egy másik ingatlan. Mivel az alperes a fedezetcsere kapcsán a követelés behajthatatlanságára nézve bizonyítást nem folytatott le, ezt az új eljárásban kell megtennie, és ennek eredményétől függően kell döntenie a felperesi igényről.

A jogerős ítélet ellen az alperes felülvizsgálati kérelmet, a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a felperes keresetének elutasítását kérte.

Az alperes azzal érvelt, hogy az első fokú bíróság tévesen hagyta figyelmen kívül, hogy a felperes megsértette a joggal való visszaélés tilalmát, a hitelt értékbecsülés hiányában, a valós piaci érték ismerete nélkül helyezte ki, a fedezetcsere kapcsán lemondott a ranghelyről, és azt is, hogy a Ptk. 276. § (2) bekezdése két vagylagos tényállást rögzít. A 0248/3. hrsz. alatti ingatlan a szerződés megkötésekor és később sem volt alkalmas arra, hogy fedezetet nyújtson a 30.000.000 Ft, illetve összesen 130.000.000 Ft hitel visszafizetésére. A felperes visszaélt az állami kezesség intézményével. Álláspontja szerint az első fokú bíróság tévesen

mellőzte az FVM r. szabályait is. Kifejtette, hogy a kölcsönszerződés szerinti felek magatartása miatt semmilyen további bizonyítást nem tud lefolytatni annak tisztázására, hogy az adós magatartására vezethető-e vissza a kölcsönszerződés határidőn túli megkötése. A felperes volt az, aki nem tájékozódott megfelelően a tekintetben, hogy a hitel az adósnak mettől- meddig áll rendelkezésére. A felperes eljárása nem felelt meg a Ptk. 254. § (1) bekezdésében, 256. § (1) bekezdésében, 272. §, 276. § (2) bekezdésében, a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdéseiben a jelzálog-hitelintézettről és a jelzáloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvény 5. § (3) bekezdésében, a Korm. r-ben, a Rendeletben és az FVM r-ben foglaltaknak, határozata nem volt jogszabálysértő.

A felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmében - az általa vitatott körben - az első fokú ítélet indokolásának mellőzését, és e körben az adóhatóság további bizonyításra kötelezését, továbbá - pernyertességére figyelemmel - a perköltségre és kereseti illetékre vonatkozó rendelkezések megváltoztatását kérte.

A felperes azzal érvelt, hogy az első fokú ítélet indokolása - a 7. oldal utolsó két bekezdése és a 8. oldal első bekezdése - a fedezetcsere tekintetében megalapozatlan, mivel figyelmen kívül hagyja az ingatlanra vonatkozó bírósági végrehajtó által megállapított becsértéket, és nem felel meg a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdéseiben foglaltaknak.

Az alperes felülvizsgálati kérelme alapos, a felperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme nem alapos az alábbiak miatt:

Helytálló a felperes jogi álláspontja a tekintetben, hogy a rendkívüli jogorvoslati eljárásban az alperes nem hivatkozhat olyan tényekre és jogcímekre, amelyek nem képezték érdemi döntésének alapját, és nem merültek fel az első fokú bírósági eljárás során sem. (Art. 143. § (1) bekezdése, Pp. 275. § (1) bekezdése, KGD. 2000.149., BH 2002.283., BH. 2002.447.) Ezért a Legfelsőbb Bíróság érdemi döntésének meghozatalakor figyelmen kívül hagyta a joggal való visszaélésre és az aktuális értébecslés hiányára vonatkozó alperesi érvelést. Az FVM rendelet alkalmazhatósága azonban tárgya volt az alperesi határozatnak, e kérdésben az első bíróság is érdemben döntött, az első fokú ítéletben e körben kifejtett jogi állásponttal a Legfelsőbb Bíróság egyetért.

Az első fokú bíróság azt is helyesen állapította meg, hogy nem értékelhető a felperes terhére a kölcsönszerződés megkötésével kapcsolatos késedelem, mivel az alperes nem bizonyította, hogy erre az adós „saját hibájából” került sor.

A gazdahitelhez kapcsolódó állami készfizető kezesség nem azonos a polgári jog által szabályozott kezességgel.

Az állami készfizető kezesség ugyanis a kölcsönszerződés megkötésével egyidejűleg egy közigazgatási döntéssel jön létre a Rendelet által szabályozott elbírálás eredményeként, és a finanszírozására a központi költségvetésből kerül sor. Ennek megfelelően a készfizető kezes pozíciója a közigazgatási döntésnek és a támogatási okiratnak megfelelő kölcsönszerződésben foglaltakon alapul. A kezességvállalás és kamattámogatás tényleges mértékére vonatkozó döntést ugyanis a hitelintézet és a bizottság javaslata alapján a FVM hozza meg (Rendelet 8. § (5) bekezdése).

A Támogatási Okirat és az adóssal kötött kölcsönszerződés is utal a Rendreletre, az e szerinti készfizető kezességvállalásra. Az állam nem vállalhat és a perbeli esetben sem vállalt készfizető kezességet olyan feltételek mellett, amelyekről nem volt tudomása. Ezen oknál fogva a perbeli esetben nincs ügydöntő jelentősége a felperes által hivatkozott becsértéknek.

A Rendelet 1. § (2) bekezdés a pontja értelmében a kezes az államot képviselő pénzügyminiszter. Az állami készfizető kezesség - közjog aktussal, határozattal - a kezes és a jogosult között jön létre, és a kezes kötelezettsége ahhoz a kötelezettséghez igazodik, amelyért kezességet vállalt, és a Ptk. 272. § (1) bekezdése, 273. §-a értelmében sem válhat terhesebbé, mint amilyen az elvállaláskor volt. A perbeli esetben a közjogi aktussal létrejött kezesség tartalmának módosítására nem került sor, ehhez a kezes nem járult hozzá, még csak nem is tudott a Támogatási Okiratnak megfelelő kölcsönszerződés módosításáról, és az ennek elengedhetetlen részét képező zálogtárgyat érintő ún. fedezetcseréről, amely folytán a helyzete az elvállaláskoréhoz képest terhesebbé vált. (Ptk. 240. §) A fedezetcsere kapcsán ugyanis a felperes összesen 130.000.000 Ft-os kölcsön és járulékainak biztosítékaul fogadott el - az adósok nem megfelelő fizetési fegyelme ellenére - egy csupán 21.000.000 Ft-ra értékelt ingatlant fedezetként és lemondott a korábbi jelzálogjog ranghelyére vonatkozó jogáról is. Az első fokú bíróság ezért - a felperes érvelésével ellentétben - iratszerűen és helytálló ténybeli és jogkövetkeztetéssel állapította meg, hogy a felperes eljárása nem felelt meg a Hpt. 78. § (1) és (4) bekezdésében foglaltaknak.

Az állam a készfizető kezességet abban a tudatban vállalja el, hogy a felperes a rá vonatkozó szakmai gondosságot tanúsítja és a saját maga által is támasztott követelményeknek, és a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően jár el. Ezek értelmében pedig a hitelintézetnek a kihelyezésről történő döntés előtt meg kell győződnie a szükséges fedezetek, illetőleg biztosítékok meglétéről, valós értékéről és érvényesíthetőségéről, és a szerződés tartama alatt is rendszeresen figyelemmel kell kísérnie a szerződésben foglalt feltételek megvalósulását, az ügyfél pénzügyi, gazdasági helyzetének alakulását. A döntés alapjául szolgáló iratokat az ügyletre vonatkozó szerződéshez csatolnia kell. Az állami kezességvállalás nyújtotta biztonság nem adhat alapot a

hitelintézetnek kevésbé körültekintő hitelezési tevékenységre. A Hpt. által előírtak be nem tartásával, a szokásos és kötelező szakmai gondosság hiányával folytatott hitelezés az állami kezességvállalás által nyújtott biztonsággal való visszaélést valósítja meg.

Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (továbbiakban Art.) 117. § (1) és (3) bekezdése értelmében az adóhatóságnak vizsgálnia kell a kezesség jogszabályban előírt feltételeinek teljesülését, és ha a hitelintézet eljárása nem felel meg a feltételeknek, akkor a kezesség beváltása iránti kérelmet el kell utasítania.

A Legfelsőbb Bíróság jogi álláspontja szerint az alperes megalapozott és érdemben jogszerű döntést hozott akkor, amikor a felperes kezesség beváltása iránti kérelmét elutasította. A felperes eljárása ugyanis nem felelt meg a közigazgatási döntésben megfogalmazott feltételeknek, a Hpt., a Korm.r., a Rendelet az Art. illetve a Ptk. előzőekben nevesített rendelkezéseinek.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet - Pp. 275. § (4) bekezdése alapján - hatályon kívül helyezte, és a felperes keresetét elutasította.

A pervesztes felperes a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles a pernyertes alperes első fokú és felülvizsgálati perköltségének megfizetésére.

A tárgyi illetékfeljegyzési jog folytán le nem rótt kereseti és felülvizsgálati eljárási illetéket a pervesztes felperes a költségmentesség alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján köteles az államnak megfizetni.

Budapest, 2008. évi december hó 11. napján

Dr. Lomnici Zoltán sk. a tanács elnöke, Dr. Kárpáti Magdolna sk. előadó bíró, Dr. Danziger Éva sk. bíró